

A zsoltáros szava után Szent Ferenc is elénekelt Isten dicsőítését a teremtett világ szépségeivel a Naphimnuszban, mert ő maga is olyan ember volt, aki a legvégső szegénységgel jegyezte el magát, de arról mégsem mondott le soha, hogy virágok nyíljanak körülötte. Sok évszázaddal utána Lucie Christine egyik naplójegyzete asszonyi közvetlenséggel tárja fel előttünk, hogyan jutott el ő a szép szeretésétől Istenig: „Minden szép szenvedélyesen lelkesített... mikor először láttam meg a tengert és a tengerpartot, sírnom kellett... A zene valóságos szenvedélyem volt... és soha nem fáradtam bele a festők alkotásainak csodálatába... Ha nem szomjaztam volna annyira igazán a szépre, talán be is értem volna ezekkel... Aztán megnyíltak szemeim, és minden másnál jobban kezdtem örülni, Istenem, a te szépségednek a szent dolgokban... Amit eddig megcsodáltam, továbbra is mind éppen olyan szépnek találtam, és mégsem tudtam nekik ugyanúgy örülni... A tengert néztem még és a partot, de már csak Istent láttam.”

5 ÖRE

Írta Birkás Endre

Azzal a gyerekkocsival kezdődött. Mert addig egészen jól megvoltak ott Nyvikben. Magyar szemmel olyan se-falu-se-város volt az a Nyvik. Tiszta, mindenféle színűre festett házai ápoltak, a legtöbbje emeletes. Unalmas hely igaz, de végre volt rendes lakásuk. Hisz erről volt szó. Tulajdonképpen ezért is jöttek ki ide Svédországba, csak ezért. Mert nem szenvedhették már azt a társbérletet ott a Rottenbiller utcában. Azt nagyon megelégtették... Nem, sehogyse sikerült rendes lakást találniuk. Mióta egybekeltek, már a negyedikben laktak. Főbérletet meg nem nagyon akart gyűlni a pénz. Pedig kerestek mind a ketten.

Azoknak az októbertvégi napoknak az egyik délutánján történt. Amikor a férfi hazament a szerviszből, ahol csak lötyögtek tétlenül egész nap, hisz az Üllői út környékén meg máshol is a városban folyt a csetepaté, Ilust, a feleségét bögve találta otthon a rekamién. Ahogy sirt ott, egyre csak azt hajtogatta, hogy ő nem bírja tovább, menjenek innen már...

— Csinálj valamit Rudi, mert én megfojtom egyszer azt a dög Hortobágyinét.

Aztán elzokogta, hogy amikor a gyerekük piszkosan feljött a közeli térről, s meg akarta mosdatni, kiderült, hogy a társbérlőnőjük, az az elvált asszony ül a kádban, nem mehet be a fürdőszobába.

— Képes rá ilyen időkben, amikor az utcákon harcok dűlnak, délután négy óraker a fürdőkádban tehenkedni! Hiába blokkoltat reggelenként abban a szövetkezetben, tudom én miféle nő ez... Múltkor is...

A férfi elgondolkozva hallgatta... „harcok dűlnak” — visszhangzott fülébe. Ilus tisztviselőnő, bérszámfejtő egy könyvkiadónál, sokat is olvas, de ilyesmiket azért nem szokott mondani, hogy „dűlnak a harcok”. Nagyon oda lehet szegény.

— Megmoshattad volna a kezét a konyhában is — mondta halkan, csitítólag.

— A kezét! — Az asszonyt újra rázni kezdte a zokogás. — Az arca, a térde, mindene koszos volt! Köszönöm a tanácsodat... Hát persze, hogy aztán ott mostam meg — tette hozzá már egy kicsit nyugodtabban.

— Most hol van?

— Visszament a térre...

Ő ott nőtt fel a Marcibányi téren — járt a férfi fejében. Apja házmester volt. Az jó vidék volt, nem úgy mint errefelé. Hiába mennek ki hármasban vasárnaponként a budai hegyekbe, a gyerek nap mint nap azon a szűk, zsúfolt kis téren rugdalja a labdát. Ilus meg éjjel-nappal veszekszik a társbérlnőjükkal. El kell menniük innen, el...

Úgy döntöttek, hogy a gyerek nélkül kelnek útra. Elég biztonságosnak látszott az út, de azért kisgyerekekkel nem mertek vállalkozni rá. Kivitték Erzsébetre az asszony anyjához. Ő ott élt szép kis házban, sajátjában. Két nőtlen fiával. Jó helye lesz ott. Valahogy aztán csak kikerül szüleihez. Valahogy...

Meg se mondták a kis hat éves, elálló fülű Gyurikának, hová készülnek. Úgy vettek búcsút tőle, mint ahogy nyaranként szoktak, amikor néhány napra kivitték nagyanyjához.

Ilus hazafelé a villamoson sirt egy kicsit, de aztán megvigasztalódott. Holnap mennek, nem látja többé Hortobágyinét...

... Már egy éve éltek Nyvikben. Hát kitűnő volt itt. Persze kis hely. De volt két szép szobájuk, konyhával meg egyébbel, ami kell. A bútorokat a nyvikiek adták össze jó szívvvel. Igazán nem lehetett panaszuk. Igen, az élet elég egyhangú itt Nyvikben. Ők mindketten Budapesten nőttek fel. Falun, vidéken sohasem éltek. Mindketten szerettek ott Pesten beülni valahová egy pohár sörre, egy duplára, vagy hazavinni egy liter bort, s otthon a rádió mellett elszopogatni azt a pecsenye fehért vagy kadart. Felejteti Hortobágyinét, a férfilátogatóit, a veszekedéseket a konyhában, meg a fürdőszobában. Igaz, a bútorral kaptak a svédektől rádiót is, meg sör is akadt a nyvik boltban. De ez azért más volt.

Megelőzően Stockholmban töltöttek pár hónapot. Albérletben laktak, mert a főbérleti lakásnak itt is nagy ára volt. Arról egyelőre nem is álmodhattak. Amikor jött az az ember a gyárban, ahol Rudi segédmunkásként dolgozott, hogy nem is messze Stockholmtól keresnek egy műszerészt, végre szakmájában dolgozhat, rendes lakáshoz is jutnak, nem sokat gondolkodtak, ismét útra keltek. Szép volt Stockholmban, a férfi elég jól keresett, de hát ahol laktak, ott megint csak idegen emberekhez kellett alkalmazkodniuk. S azok aztán igazán idegenek voltak! Saját otthon, saját szakma — nagy volt ennek a vonzóereje.

Amikor megérkeztek Nyvikbe, Ilus már ötödik hónapban volt. Második gyerekük már itt születik, pár év múlva jobban beszél majd svédül, mint ők. A kis Gyuri meg még mindig ott van Erzsébeten nagyanyjánál. Azzal mi lesz? Az öregasszony betegeskedik... „a kis árvátok” — ír leveleiben kislíujáról.

A nyolcadik hónap vége felé, egy este felkereste őket Svenssonné, Rudi főnökének a felesége. Jól megtermett, erős, nagy kezű nő volt. Arca ráncatlan, pedig nagy gyerekei voltak már, de szigorú tekintetű. Egy nagy csomagot hozott. Amikor kibontotta, pelenkák, meg egyéb sok hasznos, remek dolog került ki belőle. Csupa olyasmi, amire az újszülöttnak majd szüksége lesz. Megannyi új holmi, boltból való. A magyar házaspár meghiúsítottan nézte az asszonyt. Igazán, ezek a svédok...

— Erre legalább ne legyen gondjuk... Majd holnap küldök egy gyerekocsit is — búcsúzott tőlük nemsokára Svenssonné.

Unokájával küldte másnap, egy hirtelenszőke, nyolc év körüli kislánnyal. Betolta az előszobába, aztán futott is el, mintha félt volna ezektől az idegenektől.

Ilus és a férje nézte az ajándékot. Hát az nem volt bizony új. De nem is az volt a baj. Hanem a régimódi formája. Magas fala, meg nagy kerekai azokkal a kerékpárküllőkkel. Ilyet Magyarországon már évtizedek óta nem gyártottak. Még az Ecséri úton se kellett volna senkinek.

Rudi óvatosan meglökte, aztán tologatta ide-oda a lakásban.

— Remekül rugózik — mondta. — Angliában még ilyenek vannak. Multkor láttam egy képeslapban. Valami királyi porontyot sétáltattak benne.

— Borzalmas — fakadt ki Ilus, szinte gyűlölettel.

Egy darabig vitatkoztak ezen, de a férfi végül is a hét végén — szombaton nem dolgozott — beutazott Stockholmba, s vett egy gyerekocsit. Afféle alacsony építésűt, úgynevezett sportocsit. Ilyenben vitték ki az utcára annak idején a kis Gyurit is ott a Ráday utcában. Akkoriban ott laktak. „Miért is hagyták Magyarországon a fiukat? Mikor látják megint?”

Este érkezett, senki se látta, ahogy a becsomagolt gyerekocsival a hóna alatt a vasútállomásra hazabaktatott.

Ilus, amikor meglátta az új ocsit, boldogan borult férje nyakába. Mert Rudi nem árulta el, hogy miért utazik Stockholmba. Meglepetésnek szánta a gyerekocsit. Hozott két üveg egri bikavért is. Felfedezte egy üzletben.

Ültek a bor mellett, ízlett nekik, boldogan kortyolgatták, s közben nézték a nikkelezett kerekű szép új gyerekocsit.

— Ne haragudj, de ez azért mégis csak más — mondta az asszony, s csillogott a szeme már a bortól.

— Persze — felelte a férje s töltött a poharakba.

Az asszony Stockholmban szült. Amikor férje kíséretében hazajött a kicsivel, Svenssonné félóra múlva már náluk volt.

— Hisz nincs itt senkijük... — mondta a svéd asszony, amikor belépett a lakásba, s vette is már le a kabátját.

Aztán pár napig minden nap eljött. Elmosogatott a konyhában, segített Ilusnak a csecsemőt fürösztetni, kitakarított a lakásban...

Egy napos, de még hűvös áprilsvégi vasárnap vitték ki először a kicsit kocsikázni. A földeken hófoltok fehérlettek, itt még késett a tavasz. A házaspár szorongva ment a kocsi után, de nem szóltak arról, ami a szívüket nyomta.

A véletlen úgy hozta, hogy a templom mögötti téren összeakadtak Svenssonnéval. Éppen kiszállt autójukból férje mellől, jött feléjük. Aztán megállt, üdvözölte Rudiékat, majd nézte mosolyogva a gyereket és a kocsit.

— Milyen szép kis gyerek... s a kocsi is — állapította meg él nélkül, nyugodt hangon, s közben elgondolkozva nézte a magyar férfit és asszonyt. Nem, igazán nem akarta bántani őket. Nem kellett nekik az ő kocsija. Mindegy, végül is megdolgozott az áráért a férfi.

Hirtelen felhő takarta el a napot, szél támadt. Svenssonné arcán árnyak futottak át. „Most már gyerekük is van itt, arról is kell gondos-

kodniuk. Szegények.” Sajnálta őket. Persze azt a 40—50 koronát, amibe a kocsí kerülhetett, okosabbra is költhették volna. Az asszony ül nap-hosszat otthon, Alig látják az utcán. Nagyon unatkozhat. Jó is talán, hogy gyereke született. Lesz legalább valami, ami elfoglalja.

— Hát igazán szépen fejlődik a kicsi — búcsúzott aztán Svenssonné.
— *Adjó, adjó* . . .

Svensson nézte őket az autóból, Most, hogy felesége elvált a magyaroaktól, odaintett nekik kezével.

Már messze jártak, amikor Rudi kibökte:

— Ezt megúsztuk!

— Reméljük — felelte halkán a felesége. Hirtelen elszomorodott. Nézte gyerekeit a kocsiban, de a másik járt a fejében. Gyurika ott Erzébeten . . .

. . . Tehát így kezdődött. Ami ezután következett, tulajdonképpen nem is lepte meg a műszerészt. De később, ha eszébe jutott az a história az öt öréssel, úgy érezte, hogy a gyerekkocsi és az öt örés úgy között végül is nem volt semmi összefüggés. Svensson meg a felesége segíteni akart rajtuk. Talán az öt örével is. Hogy megtanulják jobban becsülni a pénzt. Igazán írhattak volna nekik, amikor elkerültek Nyvikiből. Ennyit megérdemelték volna.

Nem is rögtön azután a vasárnapi találkozás után történt, talán két héttel később. Ott a műhelyben megtanulta már Rudi, hogy egy bizonyos csavart legügyesebben az öt örés pénzdarabkával lehet meghúzni. Öt öre valamivel többet ér, mint Magyarországon öt fillér, de ott se sok pénz.

Egy írógéppel bajlódott, öt örést keresgélt a zsebében, de nem talált. Kért a főnökétől. Svensson odaadta neki a pénzt. A magyar meghúztá a csavart, aztán utána szórakozottan zsebre vágta az öt örést. Dolgozott tovább.

A munkiadó vége felé a főnök megjegyezte:

— Van egy eladó Chevrolet — mondta, miközben egy pénztárgéppel vesződött. — Elég jutányos áron kínálják . . . Megvehetnék . . . Majd lasscskán kifizetik. Én elintézem a bankkölcsönt, arra ne legyen gondjuk.

Rudi bólogatott.

— Köszönöm szépen, hogy szólt . . . Majd megbeszélem a feleségemmel.

Már mosakodtak. Előbb Svensson, aztán a magyar segédje. A főnök a kulccsal indult az ajtó felé, onnan szólt vissza:

— Az öt örést . . . legyen szíves.

Rudi keresgélgni kezdte a zsebében. Munkaköpenyében maradhatott. Ment vissza a műhely hátsó részébe, ahol a köpenye lógott. Aztán jött is már vissza a pénzzel a kezében, s odaadta Svenssonnak.

— *Tack* — köszönte meg a nyakigláb öreg svéd, aztán elváltak.

Amikor pár nap múlva megismétlődött a jelenet, Rudi sokáig nem találta az öt örést. Bizonyára letette valahová. Egy ilyen vacak kis pénzdarab, fene tudja, hová kerülhetett. De végül megtalálta. Eltartott majdnem tíz percig a keresgélés. Svensson állt hajlott háttal az ajtóban. Türelmesen megvárta, míg visszakapta a pénzt.

Rudi hazafelé vett egy üveg konyakot. Bort nem árultak itt. Mikor fizetett, kért a pénztárosnőtől egy koronáért öt öréseket. Hogy mindig legyen most már nála.

Ilus nézte az üveget, amikor a férje letette az asztalra.

— Mi szállt meg? — kérdezte.

— Tudod, múltkor túlóráztam, azt fizette ki ma Svensson — hazudta Rudi, s megzörgette zsebében az öt öreéket. — Talált pénz.

Kinyitotta az üveget, töltött. Az asszony nézte férjét, aki mohón nyúlt pohara után, s egy hajtásra kiitta, s aztán újra megtöltötte.

— Valami baj van? — kérdezte Ilus nyugtalanul. „Ez a konyak is? Miért vette?”

A vacsora befejeztével az asszony elment megszoztatni gyerekeit. Utána ivott még egy fél pohárnyi konyakot, de aztán lefeküdt. A szoptatás kimerítette, aludni kellett. Rudi egyedül fogyasztotta el, ami még az üvegben maradt.

Másnap reggel alaposan letussolta magát meleg vízzel, s így aztán a sok konyak ellenére is elég frissen állított be a műhelybe. De az előző este bevakalt szesz azért még mozgott benne.

Úgy dél felé történt. Nem is volt szüksége rá, meg ott volt a zsebében a sok ötörös, de nem tudta megállni, odaszólt főnökének:

— Svensson úr, legyen szíves adjon egy ötörést!

A svéd lassú mozdulattal nyúlt egy dobozhoz, s odaadta segédjének a kis pénzdarabot.

— Beszéltem feleségemmel — füllentette Rudi kis idő múlva, — nem veszünk egyelőre kocsit.

— *Jassa!* — hümmögte maga elé Svensson. — Hát ahogy gondolják.

S aztán végezték csendben munkájukat.

A válságos pillanat megint elérkezett. Zártak, Svensson kérte vissza az ötörést. Rudi meg ment, hogy megkeresse. De ezúttal nem találta. Ahogy járt ide-oda a műhelyben, zsebében vadul markolászta a halomnyi ötörést, amit tegnap ott a boltban váltottak neki. De Svenssonét nem találta, pedig látszólag ugyancsak serénykedett, hogy előkerítse. De hát a valóság az volt, hogy nem is akarta megtalálni.

— Na jöjjön már, hagyja — szólt végül Svensson az ajtóból, s nézte merev arccal a műhely műburkolatú padlóját. — Nem lényeges — tette hozzá fáradtan, majdnem keserűen, s zárta már be a műhely ajtaját. Aztán odaszólt segédjének, mielőtt elbúcsúztak: — Tudja, jó szakember maga, Rudi... igazán nem panaszkodhatom a munkájára. De... valahogy furcsa népek maguk magyarok...

A magyar műszerész elgondolkozva ment Nyvik utcáján. Anyósának vajon mit vegyenek? Meg Gyurinak? Milyen nagy lehet már az a fiú!

A felesége a ház előtt várt rá a gyerekekkel.

Ahogy tölték ott az utcán maguk előtt a gyerekkocsit, Rudi egy kis idő múlva megszólalt:

— Holnap bemegyek Stockholmba.

— Már megint? — kérdezte rosszkedvűen az asszony. Eleget van ügyis egyedül — járt a fejében. Senki, akivel szót válthatna. Mikor tanul meg svédül, mikor? Talán majd a fiától, ha megnő. De, mikor lesz az! Ül órákon át a televíziójuk előtt, mert az is volt már nekik, de a szóból alig ért valamit. Régebben ő is bejárt férjével Stockholmba, de amióta megvan a gyerek, nem mehet vele.

— Be kell utaznom — mondta a férfi s nézte a gyerekkocsiban a szürke eget bámuló csecsemőt, aki itt született Svédországban, s akiből bizonyára igazi svéd lett volna. — Elmegyek a követségre — folytatta Rudi halkan. — Hazamegyünk.

Ilus hirtelen nekiiramodott a kocsival, mintha nem akarta volna, hogy férje lássa a nagyon tiszta, frissen öntözött nyviki főutca járdájára hulló boldog könnyeit.